

ПАМ'ЯТЬ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛЮДСЬКИХ ІСТОРІЙ: РОЗМОВА З ДИРЕКТОРКОЮ POST BELLUM УКРАЇНА – ЄВГЕНІЄЮ НЕСТЕРОВИЧ

/ с. 12-17

...
Post Bellum
Україна

На обкладинці:
Євгенія Нестерів –
директорка Post Bellum Україна

та усі герої інтерв'ю з 2020 року,
що були додані до міжнародного архіву Memory of Nations.

4-10

11-15

18-22

Хроніки громади; Інформаційна
допомога біженцям; Дайджест новин
від Європейського Конгресу Українців;

Життя в Чехії; Колонка в соцмережі;
Чехи про підтримку України: що кажуть
опитування?; Розмова;

Психологічна підтримка; Постать:
Відомий-невідомий Степан-Юрій Масляк
та його переклад "Швейка"

Дорогі читачі, ✕

підпишіться на наші сторінки в Instagram, Threads і Facebook, діліться думками, ідеями та побажаннями.

Водночас, друкований журнал залишається нашим пріоритетом. Ваша підтримка та інтерес надихають нас працювати далі й розвиватися. Нагадуємо, що до березня ви ще можете оформити річну підписку на часопис Пороги всього за 500 крон.

З найкращими побажаннями,
Редакція

instagram.com/
porohyjournal/

facebook.com/
PorohyJournal/

Підписатись на друковане
видання: www.porohy.cz

Фото: Наталія Дорогій @natalija.dorohii

SPOLEČNĚ ZA UKRAJINU

23. 2. 2025 od 15:00
Staroměstské náměstí

Bohdan
Rajčinec

Хроніки громади

Допомога біженцям

"Без примусу, тільки
добровільно" – ініціативи
від нового міністерства

Колонка в соцмережі

Міністерство з питань об'єд-
нання українців — не більше
ніж піар-хід (ПОГЛЯД)

Дайджест новин від Європейського Конгресу Українців

Аналітика від провідних
європейських центрів, перекладена
українською мовою

Соціологія

Чехи про підтримку України:
що кажуть опитування?

Розмова

Пам'ять крізь призму людських
історій: розмова з директоркою
Post Bellum Україна –
Євгенією Нестерович

Психологічна підтримка

Як зберегти баланс і підтримати
здоров'я у життєвих ситуаціях

Постать

Відомий-невідомий Степан-Юрій
Масляк та його переклад "Швейка"

ЗМІСТ

180

років від народження Івана Пулюя: посол Василь Зварич з головою Європейського Конгресу Українців Богданом Райчинцем та українською громадою Чехії вшанували пам'ять першовідкривача Х-променів

Посол Василь Зварич разом з головою Європейського Конгресу Українців Богданом Райчинцем та українською громадою в Чехії вшанували пам'ять видатного українця Івана Пулюя до 180-річчя з дня його народження.

Іван Пулюй, без перебільшення, видатний вчений, напрацювання якого були добре оцінені в Європі. Він наочно продемонстрував, що українці можуть робити великі відкриття у сфері точних наук. Водночас, працюючи в наукових осередках поза своєю батьківщиною, залишався українським патріотом та працював на благо української справи. Вірив у майбутнє незалежної України, прагнув, щоб його нащадки теж зростали українськими патріотами. Саме під час роботи в Празі вчений провів фундаментальні дослідження щодо природи та властивостей Х-променів, які з часом почали іменуватися рентгенівськими.

На окрему увагу заслуговує діяльність І. Пулюя в галузі електроенергетики. Починаючи від 1890-х років, він стає найавторитетнішим експертом і керівником проектування і будівництва багатьох електростанцій на змінному струмі та електричних мереж на території Чехії, включаючи електрифікацію Праги.

Разом з другим великим українцем Пантелеймоном Кулішем на хуторі Мотронівка зробили переклад Святого Письма українською мовою. Написав фундаментальну книгу "Україна та її міжнародне політичне значення" (1915), популярні брошури "Нові і перемінні звізди" і "Непропаща сила".

Помер 31 січня 1918 року, похований у Празі на цвинтарі "Мальвазінки", де знайшли свій спокій багато видатних українців. ■

145

українських дітей зареєстровано за перший місяць 2025 року

Протягом першого місяця цього року в Посольстві України в Чеській Республіці зареєстровано 145 українців та україночок: 74 хлопчики та 71 дівчинка. Протягом 2024 року зареєстровано всього 3032 діток, 1569 хлопчиків та 1463 дівчаток.

Щиро вітаємо батьків та бажаємо щасливої долі малюкам. ■

8

років у в'язниці проведе колишній чеський військовий за мародерство під час служби в Україні

Апеляційний суд визнав чоловіка винним не лише у мародерстві, а й в несанкціонованій службі в іноземних збройних силах. Таким чином він задовольнив апеляцію прокурора.

Зазначимо, що проти Філіпа Сімана свідчили як очевидці, так і відеозаписи, які він сам зробив в Україні.

Спочатку чоловік заперечував свою провину. Він стверджував, що виконував накази командирів, а привласнення "військової здобичі" було звичайною практикою. На апеляційному суді він змінив свою позицію, пише СТК.

"Зараз я розумію, що це було неправильно. У той момент це здавалося нормальним, але тепер я визнаю свою провину", – сказав 28-річний Філіп Сіман. Він додав, що прийме будь-яке покарання, хоча сподівався на м'якший вирок. Однак суд навпаки посилив його. Річ у тому, що чоловік не отримав офіційний дозвіл президента на службу в іноземних збройних силах.

Військовий посилався на заяву прем'єр-міністра Петра Фіали щодо безкарності чеських добровольців, які вирушають в Україну. Однак апеляційний суд постановив, що політичні заяви не є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності.

Прокурор Мартін Білий вважає, що цей вирок стане прецедентом для подібних справ.

Нагадаємо, що Філіп Сіман прибув до України у березні 2022 року. Разом із групою добровольців, якою він керував, перебував у містах Ірпінь та Буча, виконуючи завдання з патрулювання та зачистки. Згідно з вироком, під час виконання обов'язків і у вільний час він привласнював майно як загиблих солдатів, так і мирних жителів, зокрема коштовності та гроші. У квітні 2022 року його затримала українська армія, після чого він повернувся до Чехії. ■

23.2

о 15:00 прийдіть та підтримайте Україну на мітингу в Празі, Staroměstské náměstí

Покажімо, що Росії не вдасться знищити той український дух і любов до рідного. Нехай цілий світ побачить, що навіть коли ми за кордоном і деколи бракує вільного часу, завжди будемо підтримувати Україну. Покажімо, що ми вдячні країні, котра нас прийняла і допомогла в скрутну годину. Росія нас не зламає! Разом до перемоги! ■

770

бібліотек під загрозою: як мобільна "Арха І" рятує культурну спадщину України

Війна в Україні серйозно пошкодила або повністю знищила більше ніж 770 бібліотек, що стало величезною

втратою письмової культурної спадщини країни. Ключовим інструментом для її порятунку та відновлення стала "Арха І" – мобільна консерваційна станція, призначена для негайного втручання безпосередньо на місці.

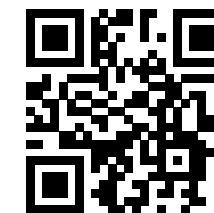
27 січня 2025 року "Арха І" урочисто представили в Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого в Києві. Згодом тут відбулися фахові майстер-класи, присвячені амбулаторним ремонтам книг, які проводила Йітка Неоралова, керівниця відділу розвитку та дослідницьких лабораторій Національної бібліотеки Чеської Республіки.

Детальніше на сайті за посиланням: 1url.cz/X1bck

Проект "Арха І" є результатом співпраці Міністерства культури Чеської Республіки, Національної бібліотеки Чеської Республіки, Фонду родини Карела Комарека, Посольства України в Чехії, Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого в Києві, MND і Лібора Вinklера з друзями. ■

Більше інформації про проект "Арха" знайдете тут: 1url.cz/51bcD або за QR кодом:

100

років партнерства: Україна підписала з Британією угоду – що передбачає договір

Україна та Велика Британія 16 січня 2025 року уклали угоду про 100-річне партнерство. З цієї нагоди прем'єр-міністр Великої Британії Кір Стармер прибув до Києва. Про це повідомляє пресслужба британського уряду. Зазначається, що це "знакова угода" за для поглиблення безпекових зв'язків та зміцнення партнерства для майбутніх поколінь.

Договір посилить військову співпрацю у сфері морської безпеки за допомогою нової структури для зміцнення безпеки Балтійського, Чорного та Азовського морів і стримування російської агресії.

Угода об'єднає експертів для розвитку науково-технічного партнерства в таких сферах, як охорона здоров'я і боротьба з хворобами, агротехнології, космос і безпілотники, а також для побудови дружби на все життя через навчальні проекти. Буде запущена нова схема перевірки зерна, розроблена Великою Британією, для відстеження вкраденого зерна з окупованих українських територій. Угода також закріплює за Великою Британією статус партнера для українського енергетичного сектору, стратегії видобутку найважливіших корисних копалин та виробництва екологічно чистої сталі.

Кір Стармер також оголосить про виділення 40 млн фунтів стерлінгів на нову програму економічного відновлення, яка відкриє можливості для приватного кредитування на сотні мільйонів фунтів стерлінгів. Фінансування буде спрямоване на підприємства, що підтримують "зелену" економіку, жінок, ветеранів та маргіналізовані групи населення. Очікується, що програма під назвою TIGER (Triggering Investment Growth and Economic Resilience) зменшить залежність українських громад від гуманітарної підтримки та допоможе розбудувати економічну стійкість. ■

"Без примусу, тільки добровільно" – ініціативи від нового міністерства

Саме за таким принципом Україна планує повернення своїх громадян. Чоловіки за кордоном вже стикаються з невизначеністю щодо свого майбутнього через неможливість оновити документи, протермінований безвіз або загрозу депортації. У зв'язку з цим Міністерство національної єдності України розробляє нові ініціативи для підтримки українців за кордоном та їх залучення до розв'язання нагальних потреб країни. Міністерство ще нове, тож його діяльність наразі ґрунтується на заявах керівника Олексія Чернишова, який під час офіційного візиту до Чехії представив нову стратегію для українців за кордоном. Однак із виділеними 1,5 мільярда гривень на функціонування Міністерства, яке має повертати українців додому, план того, як саме це робитимуть, все ще викликає чимало запитань.

За словами міністра, в Україні відчувається гостра нестача спеціалістів у оборонній та промисловій сферах. Для розв'язання цієї проблеми держава пропонує роботу на оборонних підприємствах із можливістю бронювання від мобілізації. Але за яким принципом чи схемою це буде відбуватися – не відомо. Правозахисники розмірковують над питанням, хто відповідатиме за людину після її повернення в Україну. До моменту повернення — це Міністерство єдності, але після прибуття в Україну вони стають внутрішньо переміщеними особами, і турботу про них повинні взяти на себе місцеві громади.

"Більшість таких фахівців ми готові бронювати від військової служби. Планується створення центрів вакансій, що допоможуть знайти роботу в Україні або за кордоном", — зазначив Чернишов у коментарі "Радіо Свобода".

Міністерство також розглядає можливість впровадження мобільного додатку Unity App, який забезпечить українцям за кордоном доступ до державних і транскордонних послуг. Крім того, планується створення єдиного реєстру громадян за кордоном для ефективної комунікації між ними та урядом.

Чернишов підкреслив, що реєстр і додаток не будуть пов'язані з військовим обліком, а дані використовуватимуться винятково для покращення надання послуг. Обіцяють також розв'язати проблему отримання закордонних паспортів чоловіками за кордоном. Один із головних

напрямків урядової програми — створення умов для повернення чоловіків в Україну, де вони зможуть реалізувати свій професійний потенціал. Чернишов зазначив, що рішення про повернення залишається на розсуд громадян. Для тих, хто не готовий до військової служби, держава пропонує професійний розвиток у критично важливих цивільних сферах, де потрібні фахівці.

Чи буде примусове повернення? Міністерство національної єдності запевнило, що жодних примусових заходів для повернення громадян з-за кордону не передбачають. Чернишов наголосив, що це рішення залишається добровільним.

Міністерство національної єдності виникло на основі реорганізованого Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих

територій. Змінилась лише назва та керівник. Основна місія нової структури – об'єднати українців, яких за кордоном зараз близько 30 мільйонів, за словами Чернишова. Йдеться не лише про біженців, а й про всіх українців за національністю. Важливість налагодження комунікації з ними очевидна, але є багато питань, на які досі немає відповідей.

Створення нових центрів за кордоном потребує значних фінансових вкладень. Набагато економніше було б розширити повноваження вже чинних консульських установ. Крім того, всі заяви нового міністра поки що не мають законодавчого підґрунтя. Наприклад, незрозуміло, як саме чоловікам гарантуватиметься бронювання. ■

За матеріалом Proukrainu.cz та Bihus.info

Міністерство з питань об'єднання українців — не більше ніж піар-хід (ПОГЛЯД)

Кабінет Міністрів 3 грудня ухвалив рішення про перейменування Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій на Міністерство національної єдності, яке очолив експерт "Нафтогазу" Олексій Чернишов. Голова напрямку "Регіональна безпека та дослідження конфліктів" Фонду "Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва" Марія Золкіна вважає розформування Мінреінтеграції великою помилкою. Пороги публікують точку зору аналітикині у вигляді прямої мови.

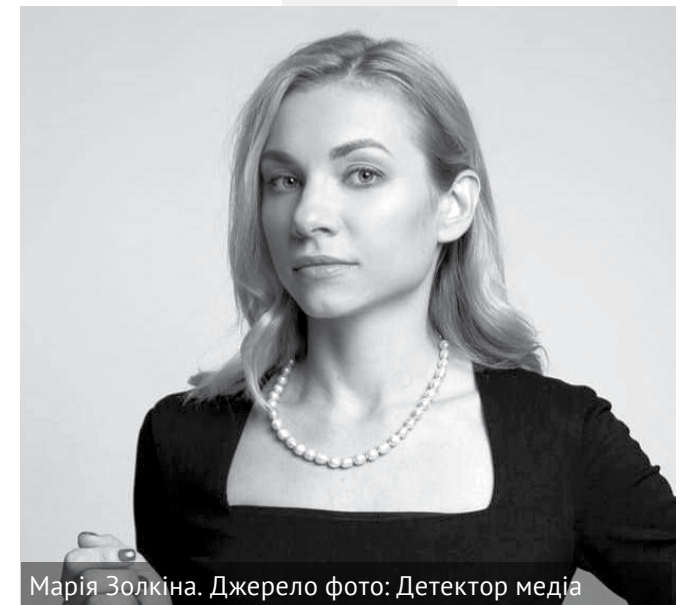
З усіх нещодавніх ротацій в уряді мене найбільше зачепила новина, яка не привернула уваги ані ЗМІ, ані широкої публіки. Тільки людей та експертів, які були глибоко в темі. Йдеться про розформування Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій. Мені це видається великою помилкою: стільки часу було покладено на вибудову структури, політики, і нарешті Міністерство стало виконувати потрібну функцію і давало правильний політичний та інституційний сигнал щодо ставлення України до тимчасово окупованих територій і ВПО.

Міністерство з питань об'єднання українців — не більше ніж піар-хід, навіть якщо за цим будуть стіни, міністр, штат і бюджет. І це від персони міністра не залежить. Сама ідея — популістична, а повинна бути у сфері державної політики. Окремого напрямку державної політики "консолідації нації" не існує. Це наслідок політик у цілій низці сфер.

У мене багато питань — і про цільову аудиторію (кого з ким будемо об'єднувати?), і про інструменти, і про форму (чи залишиться політика щодо ТОТ ключовим напрямком, або ж будемо переважно повертати українців з-за кордону?).

Єдине, що можу сказати: війна – втрати – діра в бюджеті – невизначене майбутнє, а ми все так само нехтуємо навіть тим інституційним досвідом, який самі успішно отримали.

Текст: Марія Золкіна, texty.org.ua

Марія Золкіна. Джерело фото: Детектор медіа

Сама ідея — популістична, а повинна бути у сфері державної політики. Окремого напрямку державної політики "консолідації нації" не існує. Це наслідок політик у цілій низці сфер.

Ультраправий кандидат лідирує в опитуванні громадської думки перед президентськими виборами в Румунії

Калін Джорджеску, кандидат від крайньої правниці, який здобув лідерство в першому турі скасованих президентських виборів у грудні, знову очолює рейтинги на виборах, які перенесено на травень. За результатами опитування, Джорджеску, що виступає як незалежний кандидат, лідирує серед претендентів, а партія AUR, яка підтримує крайню правницю, також займає перше місце серед електорату.

На президентських виборах, які відбудуться 4 та 18 травня, 38% виборців готові проголосувати за Джорджеску, 25% — за кандидата правлячої коаліції Кріні Антонеску, 17% — за мера Бухареста Нікусора Дана, 6% — за лідера AUR Джордже Сіміона, 5% — за лідерку SOS партії, Діану Шошоаку.

Джорджеску лідирує у всіх можливих варіантах другого туру.

Опитування також показало, що 48% респондентів вважають скасування першого туру неправильним рішенням. Джорджеску оскаржив це рішення Конституційного суду,

стверджуючи, що воно було прийняте без доказів. Окрім цього, він організував "танець єдності" 24 січня, щоб підкреслити національну єдність та закликати румунів до мирного збору на площі Вікторії в Бухаресті. ■ **digest-ecu**

Німеччина пропонує посилити відповідь ЄС на гібридні загрози з боку Росії

Німеччина закликає країни ЄС зайняти більш жорстку позицію щодо гібридних загроз з боку Росії, зокрема через розширення санкційного режиму та обмеження доступу для російських дипломатичних місій до Європи.

Міністерство закордонних справ Німеччини підготувало пропозиції для наступної зустрічі європейських колег у Брюсселі, щоб узгодити заходи. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Росія посилює свою кампанію гібридних атак, таких як підпали, кібер- та інформаційні атаки, а також саботаж.

Німеччина пропонує запровадити нові санкції проти "тіньового флоту" Росії, що займається незаконним

продажем нафти та газу, та обмежити терміни акредитації і свободу пересування для тримачів російських дипломатичних паспортів. Окрім того, Німеччина прагне посилити

співпрацю з приватними компаніями для захисту критичної інфраструктури. ■ **Politico**

digest-ecu

Депутати Європарламенту обговорюють пріоритети Польського головування з Прем'єр-міністром Дональдом Туском

Депутати Європарламенту обговорюють пріоритети Польського головування з Прем'єр-міністром Дональдом Туском

Дональд Туск представив пріоритети польського головування в Раді ЄС, зосереджуючи увагу на безпеці, розширенні ЄС та енергетичній незалежності. Він наголосив на необхідності збільшення витрат на оборону до 5% ВВП, зміцнення кордонів без націоналістичних лозунгів та підтримки України на шляху до членства в ЄС.

Також Туск закликав до зниження енергетичної залежності від Росії, перегляду законодавства для здеешевлення енергії та підтримки фермерів. Він відзначив важливість ментального здоров'я молоді та боротьби з дезінформацією. Євроде-

путати здебільшого підтримали польські ініціативи, зокрема пріоритети безпеки, посилення співпраці з НАТО та розвиток оборонної

промисловості. Водночас деякі критикували уряд Туска за обмеження свободи слова в Польщі. ■

Європейський парламент - пленарна сесія

Рютте: Трамп "має рацію" в тому, що витрати Європи на оборону є "проблемою"

Генсек НАТО Марк Рютте визнав справедливості вимог Дональда Трампа до європейських союзників збільшити витрати на оборону. Він підкреслив, що проблема полягає не в США, а в недостатньому фінансуванні оборони з боку Європи. За його словами, нинішній рівень витрат у 2% ВВП є недостатнім, і якщо ситуація не зміниться, НАТО не зможе ефективно захищати себе вже за 4-5 років.

На Всесвітньому економічному форумі в Давосі представник Трампа Річард Гренелл заявив, що НАТО не має приймати Україну до альянсу, поки його члени не почнуть виконувати свої фінансові зобов'язання. Рютте, у свою чергу, визнав,

NATO'S RUTTE: TRUMP 'IS RIGHT' THAT EUROPE'S DEFENSE SPENDING IS A 'PROBLEM'

POLITICO

що за його прем'єрства Нідерланди не досягали цієї цілі, але завдяки Трампу європейські країни почали збільшувати витрати на оборону.

Український президент Володимир Зеленський також закликав Європу брати більшу відповідальність

за свою безпеку. Тим часом прем'єр Бельгії Александр Де Кроо закликав союзників зосередитися на головному ворогові — Володимирі Путіні, а не на внутрішніх суперечках. ■

digest-ecu

Мітинг проти російської агресії та страшних злочинів, які чинять військові РФ в Україні, Летна, Прага, 2022 рік
Фото: ProUkrainu.cz

Чехи про підтримку України: що кажуть опитування?

Близько 44% громадян Чехії бажають перемоги України у війні, яку розв'язала Росія проти нашої країни. Такими є результати опитування від Центральноевропейської обсерваторії цифрових медіа (CEDMO). Дослідження провели напередодні третьої річниці повномасштабного вторгнення РФ в Україну. В ньому взяли участь не тільки чехи, але й словаки та поляки.

Текст: Наталя Агаркова, ProUkrainu.cz

За даними дослідження, найбільше підтримують Україну у Польщі — 68% громадян виступають за нашу перемогу. Натомість у Словаччині таких лише близько третини опитаних, пише ЧТК.

Щодо підтримки Росії, то найбільше її прибічників серед жителів Словаччини — 17% виступають за перемогу РФ. У Чехії таких виявилось 7%, а в Польщі — 4%.

Цікаво, що чехи — приблизно 40% опитаних — підтримують варіант тимчасового миру без явного перемир'я. У Словаччині цей варіант підтримує третина респондентів, а в Польщі — кожен п'ятий.

Вік має значення: кого більше підтримують молоді та старші?

В Чехії перемоги України бажає особливо молоді віком від

Україна має більшу підтримку в Польщі, ніж у Чехії та Словаччині

16 до 24 років — 62% опитаних у цій віковій групі висловили підтримку Києву. Подібна ситуація і в Словаччині, де Україну також підтримують переважно молоді люди. Проте в Польщі картина інакша: там найбільше симпатиків України серед респондентів старших за 65 років — 79%, каже аналітик CEDMO Лукаш Кутила.

Чого найбільше бояться чехи та словаки?

Опитування також виявило головні побоювання щодо розвитку конфлікту. Найбільший страх як у Че-

хії, так і в Словаччині — це затяжна війна. 67% чехів і 71% словаків вважають, що бойові дії можуть тривати багато років. Крім того, 55% чехів і 60% словаків остерігаються, що війна може перерости у відкритий конфлікт між НАТО та Росією. А більша частина опитаних у Чехії та Словаччині переживають, що бойові дії наблизяться до їхніх країн.

Дослідження у Чехії проводила агенція Median, а у Польщі та Словаччині — агенція Ipsos. Опитування відбулося в останньому кварталі 2024 року, а в Чехії у ньому взяли участь близько 3000 респондентів.

Результати цього опитування демонструють, що хоча підтримка України серед сусідніх країн варіюється, загальний рівень солідарності залишається високим. Водночас зростають побоювання щодо подальшого розвитку конфлікту та його потенційних наслідків для Європи. ■

QR-посилання на статтю в оригіналі та посилання на мітинг: millionchvilek.cz

МІТИНГ

Чеський заклик до солідарності з Україною: підтримаймо Україну разом" (переклад українською)

Підтримка чехів щодо України впала до найнижчого рівня в Європі. Можливо, через щоденні турботи ми починаємо відвертатися від України. Однак, навіть після майже трьох років, вона продовжує стійко боротися проти агресора. Що насправді стоїть за цим зменшенням підтримки, і що ми можемо з цим зробити?

Лише близько 44% населення згідні з наданням фінансової допомоги Україні з боку Чехії. Це найнижчий показник серед усіх країн-членів ЄС за останнім дослідженням Евробарометру, яке проводилося минулої осені. Водночас у Чехії спостерігається найнижча суспільна підтримка майбутнього членства України в Європейському Союзі та надання їй статусу країни-кандидата. Навіть надання гуманітарної допомоги у нас сприймається як проблематичне. Хоча його підтримують 78% чехів, це все одно третій найнижчий показник в ЄС. Нижчі показники лише в Болгарії та Румунії. Найбільше здивування викликає те, що підтримка з боку чеського суспільства знижується (за винятком окремих випадків) найшвидше в усьому Союзі.

Причин, ймовірно, декілька. Однією з них може бути втома від великої кількості негативної та катастрофічної інформації з України, з якою важко справлятися на щоденній основі. Негативний вплив також має той факт, що чинний уряд під

прикриттям допомоги Україні впроваджує багато непопулярних заходів, насамперед у сфері соціальної та економічної політики, що суттєво впливає на рівень життя багатьох чехів. Важливим також є тривалий період двозначної інфляції в Чехії, одне з найповільніших економічних відновлень після пандемії серед країн ЄС, а також те, що приблизно шоста частина чеських домогосподарств опинилася за межею бідності, за даними агентства RAQ і Чеського радіо. Значний вплив має і риторика "миру" з боку чеської опозиції. Поляризація чеського електорату на урядовий і опозиційний табори, яка не є такою виразною в інших країнах, також впливає на сприйняття російської агресії в Україні.

Причини для продовження підтримки України, проте, не зникли. Україна продовжує бути буферною зоною між Росією та рештою Європи. Її підтримка — це не тільки акт солідарності, але й чітка інвестиція в нашу безпеку та збереження повоєнного порядку в Європі.

Нестабільна або переможена Україна також могла б викликати нову хвилю українських біженців, яких у Чехії вже сотні тисяч. І хоча українські біженці добре інтегруються в чеське суспільство, приносячи економічну вигоду та культурне збагачення, чеське суспільство досягає своїх "інтеграційних" меж. Підтримуючи Україну, ми також підтримуємо основ-

ні принципи міжнародного права, зокрема право народів на самовизначення. У час, коли Дональд Трамп закликає до окупації Панамського каналу або Гренландії, ми повинні чітко показати, що принаймні в Європі ці принципи залишаються непорушними.

Сильна і послідовна підтримка з боку Чехії є одним із ключових факторів, які тримають Україну на ногах. Завдяки нашій допомозі ми здобули визнання в Європі та стали надійним партнером у цій справі. Тому ми не повинні припиняти підтримку України, яка бореться.

Ми не хочемо, щоб в Україні продовжували гинути люди, щоб сім'ї, друзі, партнери та партнерки мусили раніше прощатися одне з одним, щоб продовжували руйнуватися лікарні, школи та культурна спадщина України.

Тож давайте разом висловимо нашу незламну підтримку Україні та її хороброму народу. Коли? Уже в неділю, 23 лютого, на Староміському майдані. Більше інформації за посилання. ■

spolecnezaukrajinu.cz

ПАМ'ЯТЬ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛЮДСЬКИХ ІСТОРІЙ: РОЗМОВА З ДИРЕКТОРКОЮ POST BELLUM УКРАЇНА – ЄВГЕНІЄЮ НЕСТЕРОВИЧ

Нещодавно в Празі проходила виставка "Краматорськ, прифронтове місто", з підзаголовком — "Голоси українських жінок", яка є частиною спільного проєкту Post Bellum z. u. та Post Bellum-Україна. Вона розповідає історії стійкості та незламності жінок з міста, що опинилося на передовій лінії війни з Росією. З цієї нагоди ми зустрілись із директоркою організації Post Bellum-Україна, Євгенією Нестерович, щоб дізнатись більше про організацію та її діяльність.

— В описі ваших соцмереж зазначено, що метою діяльності організації є підсилення українських голосів в історії та майбутньому. Розкажіть, як ви це реалізовуєте?

— Ми реалізовуємо це, додаючи свідчення українців до міжнародного архіву Пам'яті народів (memoryofnations.eu) та записуючи свідчення про визначні історичні події в Україні.

Українська організація була заснована наприкінці 2019-го року, але з 2020-го до 2022-го через карантин діяльність обмежувалася. У 2022 році, коли робота інтенсифікувалася, ми вирішили взятися за доволі велику тему – український громадський активізм. У цій вибірці ми записували свідчення дисидентів, сучасних громадських активістів, тих, хто за часів незалежності провадив громадську діяльність у дуже різних сферах, як-от захист від забудов, захист української мови, екологічний активізм та багато інших напрямків.

Метою було висвітлити дуже широку палітру цього громадянського руху й показати, що український опір російській агресії не постав на порожньому місці, а опирався на багаторічну роботу в різних галузях. І за ці два роки, від 2022-го до 2024-го, ми зібрали дві сотні інтерв'ю, які обробляємо, поступово додаючи до публічного архіву.

— Які ще проєкти були реалізовані на основі цих інтерв'ю? Як ви плануєте їх використовувати в майбутньому?

— Зазвичай це тематичні добірки й медійні або освітні проєкти. Зокрема, зібрали свідчення внутрішньо переміщених осіб 2014-2015 років, які залишилися у Львівській області. Ми робили це з думкою, що досвід реінтеграції на захід України людей із Луганщини, Донеччини та Криму може бути корисним для того, щоби краще організувати реінтеграцію нової хвилі переселенців у 2022 році. Зробили з цього ютуб-версії, вони були презентовані, опубліковані й можуть бути використані для подальших досліджень культурологів чи соціологів, які хочуть робити кількісні дослідження, бо це глибинні та якісні інтерв'ю.

Потім був проєкт, присвячений національним спільнотам і корінним народам в Україні. Ми провели 15 інтерв'ю з їх представниками. І з цього зробили освітній фільм "Вкорінені", який зараз уже показуємо. Покази відбуваються з обговореннями для аудиторій різного віку, не тільки для студентів та молоді, як це здебільшого відбувається в чеській "Пам'яті народів". В Україні є запит на такого типу контент і серед старшої генерації, бо багато хто усвідомив свою належність до національної спільноти вже в дорослому віці, після того, як Україна здобула незалежність. І в цій вибірці про національні спільноти більшість наших свідків говорили, що вони усвідомили свою національну приналежність уже після 1991 року.

Фільм "Вкорінені" ми презентували недавно в Одесі, де відбулася якісна дискусія за участі різних представни-

Показ фільму і презентація підсумків проєкту "Хранительки пам'яті", Київ, 2024

ків національних громадських організацій та одеських активістів про те, як ці спільноти включені в загальну громадську активність.

Це дуже помітна сила у мультикультурних регіонах, і вона може бути як основою для єдності, так і базою для розхитування, провокацій і внутрішнього напруження.

Зараз, упродовж 2024 року ми працювали над великим проектом про Краматорськ **"Хранительки пам'яті: досвіди українських жінок Донеччини"**. На основі цього постала виставка, яка була презентована тепер у Празі та Братиславі й далі поїде мандрувати іншими містами.

Створили також фільм **"3 2014 року: Жіночі історії Донеччини"**. Його теж показуємо й у Чехії, але, мені здається, він більше все-таки актуальний для української аудиторії, бо це свідчення про 2014 рік, про окупацію й деокупацію Краматорська. Він про чотирьох героїнь із вибірки (27 осіб) різного віку та різних соціальних бекграундів. Це важливе свідчення того, як жінки беруть участь у цій великій історії, яка їхня роль і з чим вони зіштовхуються у таких подіях та як переживають їх. Ми сконцентрували увагу на періоді від Революції гідності на Майдані 2014 року до 2022 року. Записали героїнь у квітні 2024 року. Очевидно, період останнього десятиліття був найбільш інтенсивним у їхньому житті. Це про те, що війна триває з 2014 року і що весь цей час прифронтові міста продовжують жити. Краматорськ після деокупації у 2014 році здобув нове дихання й там розвинулося дуже багато різних громадських рухів. До повномасштабної це місто процвітало, воно стало адміністративним центром Донецької області. Після того, як окупували частину Донеччини, із захоплених територій в місто переїхало багато активних проукраїнських людей. Це був спосіб показати регіональний рівень громадського активізму, не у великих містах, а у східній провінції. Через цей фільм ми працюємо з подоланням різних стереотипів водночас. З одного боку з міфом, що там усі проросійськи налаштовані. З іншого — що важливі речі відбуваються лише у великих містах, що теж неправда. Багато маленьких містечок Луганщини й Донеччини опиралися, протестували та продовжували боротися, навіть під час окупації. Крім того, ці історії були непочутими від 2014-го до 2022-го навіть у самій Україні.

— Як ви обираєте свідків?

— По-різному, залежить від проекту.

Ми передусім орієнтуємося на вік. Стараємося залучати свідків старшого віку, оскільки усна історія на це зорієнтована. Зосереджуємося на тих, хто брав активну участь у подіях або був їхнім безпосереднім очевидцем.

Також намагаємося дотримуватися репрезентативної вибірки, наскільки це можливо. В краматорському проекті були лише жінки. Але якщо проект без такого акценту, то намагаємося рівномірно забезпечити репрезентацію жінок і чоловіків, вікову та регіональну палітру тощо. Україна дуже велика, й ці досвіди дуже різні в різних регіонах.

— Щодо стереотипів, часто серед людей старшого віку присутні наративи, інспіровані радянською пропагандою. Чи стикаєтеся ви з цим, і як обираєте, хто має бути почутий?

— Принцип роботи "Пам'яті народів" такий, що, погоджуючись дати свідчення для архіву, люди також погоджуються, що ці свідчення будуть публічні. Ми пояснюємо це свідкам на етапі домовленості.

Очевидно, що зараз проросійськи налаштовані свідки в Україні навряд чи захочуть давати ці свідчення, тому що вони розуміють, що це не буде сприйнято громадськістю. Ми мали свідків, які про певні події відмовлялися говорити. Вони, наприклад, кажуть: "Я нічого не буду говорити про подію після 2014 року" або: "Не хочу говорити про політику". Таке буває. А щодо перевірки свідчень — ми перевіряємо настільки, наскільки можемо перевірити те, що людина говорить. В Україні ця можливість значною мірою обмежена, тому що не усі архіви є публічно доступні. Ми не можемо перевірити багато речей стосовно, наприклад, співпраці зі спецслужбами в радянські часи. В Україні це набагато складніше, ніж у Чехії.

— Як почалася ваша співпраця з "Пам'яттю народу"? В який спосіб налагодилася взаємодія між вашими організаціями?

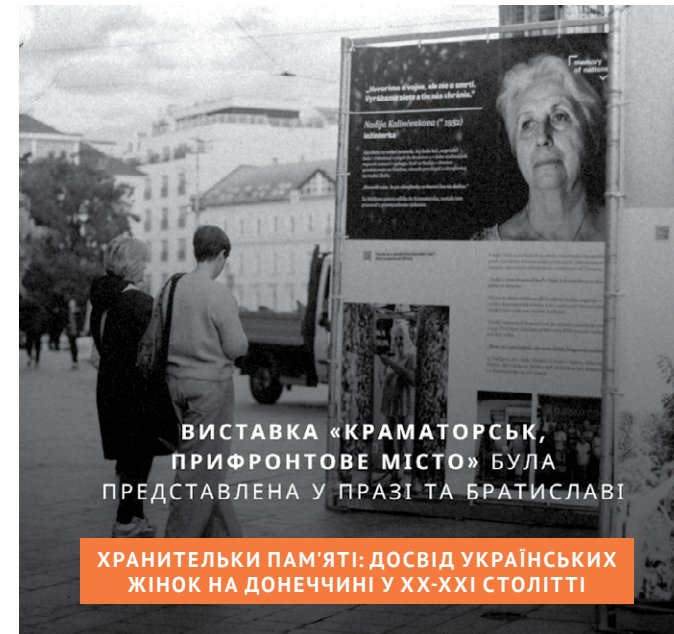

— Співпраця почалася з того, що "Пам'ять народів" збирала свідчення в Україні ще до появи української громадської організації. Як і в багатьох інших країнах, вони мали партнерські організації та співпрацювали з українськими музеями і меморіальними архівами для збору інформації про, наприклад, чеських краян в Україні тощо. І в рамках співпраці з однією з таких організацій — Меморіальним музеєм тоталітарних режимів "Територія терору" у Львові — їм спало на думку заснувати "Post Bellum Україна". Ми є сестринськими організаціями, разом із словацькою Post Bellum. Працюємо як незалежна громадська організація в партнерстві з чеською громадською організацією, додаємо наші свідчення до великого архіву, а також, за можливості, перекладаємо їх чеською та базово — англійською мовами. Разом з ними шукаємо фінансування. Вони нам дуже в цьому допомагають, тому що організація в Чехії має довгу історію, авторитет і значно більші можливості, ніж українська громадська організація.

У 2022 році ми отримали їхню фінансову підтримку на інституційну діяльність, що дало можливість навчити людей, створити стабільну команду, адаптувати цю методологію до української ситуації. Ми в постійному діалозі.

Останні два роки Чеська "Пам'ять народів" допомагає Україні особливо активно. Це стало для них важливою частиною діяльності, і ми допомагаємо їм з логістикою гуманітарної допомоги для ЗСУ. Від 2024 року ми також є адміністративним центром передавання цієї гуманітарної допомоги. Це таке повноцінне довгострокове партнерство, яке, як на мене, дуже цінне також тим, що завдяки співпраці наші чеські колеги набагато краще й глибше розуміють, що відбувається в Україні.

Мені здається, що такий спосіб взаємодії дуже корисний і перспективний для українських громадських організацій, бо ми лише вчимося працювати з європейською публікою. Для багатьох країн Україна залишається "білою плямою", українська історія невідома й не розказана, і навіть в Україні бракує книжок українською мовою, які б коротко подавали українську історію часів незалежності. Немає такої книги, яку можна було б порадити іноземцеві. Тому часто доводиться багато чого пояснювати чеським колегам:

до прикладу, представлення українських лауреатів на "Нагороду Пам'яті народів" — це репрезентація українських борців за свободу та демократію в історичній перспективі. Це також введення й самої України в європейський контекст і дистанціювання від російської оптики.

— Щодо вашої методології: як ви здійснюєте експедиції та знаходите людей для свідчень?

— В Україні ми працюємо експедиційно. Спочатку шукаємо місцеву команду — людей, які поділяють наші інтереси, цікавляться усною історією і добре знають місцевий контекст. Згодом їдемо вдвох, знайомимося, проводимо зустрічі з різними громадськими активістами, представниками міської чи обласної влади, інституцій, бібліотек, осередків культури, краєзнавчих музеїв. Отримуємо перші рекомендації щодо тих, кого варто записати. Знаходимо місцевих, які були б зацікавлені стати інтерв'юерами. Потім навчаємо їх нашої методології збору і запису свідчень. Ми зрозуміли, що для якісного інтерв'ю важливо, щоб його проводили люди, які добре знаються на контексті й розуміють, про що запитують. Ми використовуємо напівструктурований базовий перелік запитань, який починається з історії людини — від народження до теперішнього часу. Але залежно від того, чим саме ця людина займалася, кожен інтерв'юер/ка готують подальші детальні питання для кожного свідка й потім проводять інтерв'ю. Коли свідчення збирають люди, які розуміються на тому, про що говорять зі свідками — тоді це зовсім інший рівень спілкування.

— Розкажіть, будь ласка, про специфіку роботи з різними громадами.

— Насправді інтерес до збору усної історії свідчень у регіонах значно більший, ніж у великих містах, де активні громадяни отримують значно більше уваги від журналістів. А в маленьких містечках ці історії часто ніяк не фіксуються і зникають разом з їхніми носіями. Тому на периферії інтерес до запису свідчень більший, а місцеві мешканці активно допомагають, радять кого варто записати, й долучаються до процесу. Однак фінансування таких проектів на місцевому рівні відсутнє, тому, що це не є пріоритетом.

— На якому рівні залученості до процесу опитування та бажання досягти якісного результату є місцеві органи влади?

— Зазвичай ми йдемо шляхом "НГО до НГО". Це найефективніший шлях в Україні, оскільки так одразу можна знайти зацікавлені сторони. Але, наприклад, в Одесі нам дуже допомогла з організацією знімальної сесії Ярослава Різникова, заступника голови департаменту культури Одеської ОВА. Вона, як представниця місцевої влади, познайомила нас із "Одеським Суспільним", яке надало студію для запису інтерв'ю. Вони також порадили багатьох місцевих героїв та героїнь. Отже, все індивідуально і залежить від конкретного міста та рівня місцевого активізму й організації.

— Я знаю, що ви застосовуєте свої напрацювання і в освітньому процесі, зокрема залучаючи до цього українських дітей у Брно. Розкажіть більше про це.

— Так, у Брно ми навчали дітей базових інструментів усної історії. Це був пілотний проєкт, який ми спробували реалізувати разом з "Українською ініціативою Південної Моравії". Маємо там хороших друзів і партнерів, які проявили бажання долучитися. Ми разом подавалися на цей проєкт, а фактично заняття проводили вони. Це була спроба показати дітям, які опинилися далеко від рідної культури й рідних домів, як можна завдяки усній історії підтримувати цей зв'язок, підсилити його і краще зрозуміти, хто вони такі, дізнаючись більше про їхню історичний бекграунд, про їхні родини.

Мені б хотілося більше впроваджувати таку методику в українських школах, бо зараз є величезний запит серед молоді й підлітків — на пізнання власного коріння й на історію взагалі, адже після початку повномасштабного багатьом стало зрозуміло, що все не так, як їм могло здаватися, і точно не так нудно, як вони уявляли собі із підручників.

Ми, наприклад, на початку 2022-го спостерігали дуже показовий феномен. Наша комунікаційниця зробила коротке відео для соцмереж, що складалось зі свідчень найстаршого покоління — зв'язкових УПА. І важко було собі уявити ще до 24-го лютого, щоб відео зі старшою пані, яка розпові-

дає про свій досвід повстанської боротьби, стало вірусним, і щоб його коментували 15-17-літні користувачі, бо раптом для них стало зрозуміло, що цей досвід народного опору окупантам такий самий, як зараз. І вони змогли ідентифікувати себе з цими історичними подіями.

Перші півтора року ми взагалі були орієнтовані винятково на збір свідчень, документування, вчилися робити це самі та вчили інших. Потім почали впроваджувати це в освітні проєкти, й от зараз нарешті починається робота зі студентами молодших курсів, школярами старших класів. Показуємо їм наші фільми, проводимо з ними обговорення. Виявляється, що дуже багато чого вони не знають. В Україні виросло покоління, яким було, наприклад, десять-тринадцять років, коли почалася війна, й вони просто були ще дітьми. Тобто навіть свідчення про чотирнадцятий рік для цих молодих людей — це відкриття, а що говорити про свідчення радянських часів...

Важливою частиною методики, за якою працює "Пам'ять народу" в Чехії зі школами, є групова робота підлітків. В Україні, наприклад, у рамках Малої академії наук діти теж займаються усноісторичними проєктами, але це одна дитина й один вчитель. Це зовсім інший формат, ніж коли троє чи п'ятеро учнів разом обирають тему, потім разом послідовно працюють над нею впродовж навчального року і як результат створюють комікс чи анімоване відео тощо. Тому такий підхід хочеться впроваджувати і в наших школах, але це вимагає дуже багато, в першу чергу, психоемоційного ресурсу.

— Які виклики виникають під час збору свідчень та що потрібно для якісного інтерв'ю?

— У Краматорську ми знайшли команду локального видання "Краматорськ POST", з якими ми налагодили співпрацю. Їхні журналістки були нашими інтерв'юєрками, і це зробило ці історії такими справжніми.

Якщо говорити про збирання свідчень для архіву, то це вимагає підготовки. Тут не йдеться про необхідність мати спеціальну освіту. Але потребує супервізії і контролю з боку вже навченої людини. Бо усноісторичне інтерв'ю відрізняється від журналістського. І це дуже часто проблема, якщо ми залучаємо в роботу журналістів як інтерв'юєрів.

...в маленьких містечках дуже часто цей архів ніде не зафіксований і не зібраний, і історії зникають разом із їхніми носіями...

Вони не одразу вловлюють цю відмінність, тож інтерв'ю виходять часто гірші, ніж тоді, коли їх роблять люди без жодного досвіду ведення розмов зі свідками. Основною вимогою для того, щоб стати інтерв'юєром Post Bellum, є щирий інтерес до теми, про яку йдеться, і до героя.

В одеській сесії ми залучали найбільшу кількість збирачів свідчень, які не мали досвіду, але пройшли нашу

супервізію. Ми їх навчили і врешті вони записали дуже якісні інтерв'ю, бо запропонували тих героїв, з якими їм самим хотілося ці інтерв'ю записати.

Також дуже важливим є збереження етичних рамок, у яких працює "Пам'ять народів". Ми поважаємо бажання свідка дати свідчення; не засуджуємо, навіть якщо його погляди не збігаються з офіційною версією подій або не подобаються тому, хто бере свідчення. Ми вчимо наших інтерв'юєрів, що їхнє завдання — слухати, а не судити чи проводити "допит".

— Де можна знайти ваш архів записаних свідчень та заходів?

— Наш основний канал комунікації — це Facebook (facebook.com/postbellumua). Також ми маємо Instagram (@postbellum_ukraine). Сподіваємося, що незабаром запустимо українську версію сайту Post Bellum. Усі наші записані свідчення доступні в архіві на pametnaroda.cz. За тегом "Україна" можна знайти свідчення як нашої команди, так і тих, що записані раніше. Ми також будемо поширювати ці записи через наші партнерські організації.

Запрошуємо всіх долучитися до наших заходів, щоб якомога більше людей могли скористатися нашими напрацюваннями.

— Які основні напрямки ви плануєте розвивати у своїй діяльності в майбутньому? Чи є у вас конкретні проєкти або ініціативи, на яких зосереджена ваша увага?

— Наступного року ми плануємо зосередитися на роботі з дітьми, підлітками та школами. Ми робимо акцент на освітні проєкти, оскільки українські вчителі дуже перевантажені й погано оплачувані, тож у них просто немає сил для позакласної роботи.

Також плануємо записати більше свідчень від ветеранів. Сподіваємося, що вдасться записати тих, хто повернувся в Україну з еміграції. Ця тема є дуже актуальною та болючою, адже багато людей не знають чи зможуть коли-небудь повернутися. У багатьох просто немає куди повертатися. Є також люди, які після початку повномасштабної війни повернулися в Україну з конкретною метою — піти

на фронт або займатися волонтерськими проєктами. Ми хочемо зафіксувати їхню мотивацію для архіву як феномен, коли люди, всупереч раціональному, вирішують діяти відповідно до своїх ідеалістичних переконань. Плануємо навчати українських контент-виробників — блогерів, журналістів, документалістів — працювати з нашим архівом, щоб ці свідчення використовувалися в різних програмах і медіапроєктах. Що буде далі — багато залежить від ситуації в Україні, яка постійно змінюється, і від того, що буде найбільш затребуваним.

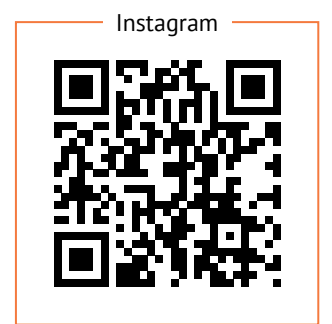
Ми продовжимо працювати з темою національних спільнот. Зокрема, хочемо записати історії різних ромських субетносів в Україні, оскільки це також "біла пляма", яка досі не дуже досліджена і зафіксована. Ми прагнемо продовжувати трансляцію зібраних свідчень за межі України.

Окрім цього у нас є кілька проєктів, які потрібно підготувати до різних форматів, як-от виставки чи документальні фільми, щоб показати їх в інших країнах. Поки що ми не робили книжок, але постійно обдумуємо цей формат і, можливо, спробуємо його в майбутньому. Роботи дуже багато, бо наша місія — підсилення українських голосів у світі — зараз як ніколи актуальна.

— Дякую за цікаву розмову і бажаю наснаги у вашій діяльності та у всіх починаннях.

Розмову провів: Олег БАЛАНДА

Дізнайтесь більше про акції та події від Post Bellum Україна за QR посиланнями

Як зберегти баланс і підтримати здоров'я у життєвих ситуаціях

К

Шукайте ресурси – зовнішні та внутрішні.

Текст: Воленко Наталія, медіатор підтримки здоров'я для України

Кожна людина може опинитись у складній життєвій ситуації, наприклад унаслідок війни, втрати житла, роботи, сімейних проблем тощо. Це стосується й людей із важкими або хронічними хворобами, такими як онкологічні захворювання, втрата рухливості, нейродегенеративні захворювання, важкий перебіг цукрового діабету та багато інших. У таких умовах високостресова ситуація призводить до втрати як емоційного балансу, так і фізичного. Людина відчуває безвихідь, безпорадність і стрес. Однак сучасне життя дає нам можливість справлятися з такими викликами. Підхід до розв'язання проблем зі здоров'ям дозволяє долати труднощі, відновлювати баланс і зберігати якість життя — навіть у статусі біженця. Головне завдання для людини, яка переживає кризу — навчитися правильно реагувати, знаходити ресурси для відновлення і не залишатися наодинці зі своїми проблемами. В цій статті ми поділимося ідеями чеських колег і власним досвідом інформаційної підтримки біженців.

Що таке зовнішні ресурси підтримки?

Зазвичай це ваше близьке коло спілкування — насамперед люди, яким ви довіряєте. Говоріть з ними, діліться страхами, вислуховуйте поради та будьте вдячними за підтримку. Відкритість у спілкуванні з друзями чи рідними має потужний терапевтичний ефект. Не бійтеся ділитися своїми переживаннями — це допомагає зменшити напругу. Якщо виникає відчуття, що підтримки недостатньо, шукайте "свого" психолога. Навіть якщо вам не вдасться знайти його з першої спроби, така підтримка може виявитися неоціненною. Ще одним варіантом є відновлення психологічного балансу в комунікативній групі "рівний з рівним". У таких групах збираються люди з подібними проблемами, тому, вам, найімовірніше, не здаватиметься, що вас ніхто не розуміє.

Не вагайтеся звертатися по допомогу до професіоналів.

Звісно, серйозні проблеми зі здоров'ям вимагають серйозної підтримки з боку фахівців — лікарів, психологів, соціальних працівників. Усі ці спеціалісти зацікавлені в тому, щоб знайти ефективне розв'язання вашої проблеми зі здоров'ям. Дізнайтеся, як функціонує чеська система

Ваше фізичне та психічне здоров'я — це основа для подолання будь-яких труднощів.

охорони здоров'я, які послуги вона пропонує і як скористатися її можливостями.

За будь-яких обставин залишайтеся активними.

Спробуйте визначити рівень фізичної активності, який вам доступний, і намагайтеся підтримувати його щодня. Користь від занять спортом — це давно вже дискусійне питання. Проте нескладна, але регулярна фізична активність, наприклад прогулянка, знижує рівень стресу й покращує самопочуття. Під час будь-якої фізичної активності у вашому організмі виробляються гормони щастя.

Практикуйте техніки релаксації.

Медитація, глибоке дихання, пози з йоги чи навіть короткі паузи для відпочинку можуть допомогти впоратися з тривогою й заспокоїти розум.

Знайдіть "свій" спосіб подолання стресу.

Ми звикли до того, що всі люди різні. А отже, і спосіб знайти розраду в кожного свій. Хтось знаходить задоволення у творчості, хтось — у спілкуванні, а комусь до вподоби вишивати бісером або відвідувати групи з арттерапії. Важливо віднайти те, що саме для вас стане джерелом внутрішньої рівноваги.

Турбота про себе — основа відновлення!

Ваше фізичне та психічне здоров'я — це основа для подолання будь-яких труднощів. Ключовими елементами для прийняття правильних рішень на користь свого здоров'я є повноцінний сон, збалансоване харчування і час для відпочинку. Не вагайтеся приділяти час тільки собі: гуляйте, знайдіть хобі, звертайте увагу на особливі моменти — тишу, світло, звуки тощо. Такі дрібниці часто стають тим, що наповнює вас енергією.

Не залишайтеся наодинці!

Один із найважливіших кроків — визнати, що вам потрібна підтримка. Спілкуйтеся, запитуйте поради, звертайтеся по професійну допомогу. Ви не самі — завжди знайдуться люди та ресурси, готові допомогти.

Яким би не був стан вашого здоров'я, пам'ятайте: життя у вас лише одне, й воно унікальне. Спробуйте сприймати складні життєві ситуації не як прокляття, а як виклики, які можуть стати поштовхом до змін.

Звісно, у війні немає нічого хорошого. Але якщо ви вже живете в Чехії, тут вам не потрібно збирати гроші через соцмережі на дороге лікування. Чеські лікарі надають медичну допомогу біженцям за такими ж сучасними стандартами, як і громадянам Чехії.

Дбайте про себе, знаходьте джерела натхнення та пам'ятайте: навіть у важких обставинах завжди є можливість рухатися вперед, зберігаючи внутрішню рівновагу. ■

Telegram:
t.me/uamediator

Instagram:
ua.mediator

Facebook:

Email:
ua.mediator@szu.cz

ВІДОМІЙ-НЕВІДОМІЙ СТЕПАН-ЮРІЙ МАСЛЯК ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАД "ШВЕЙКА"

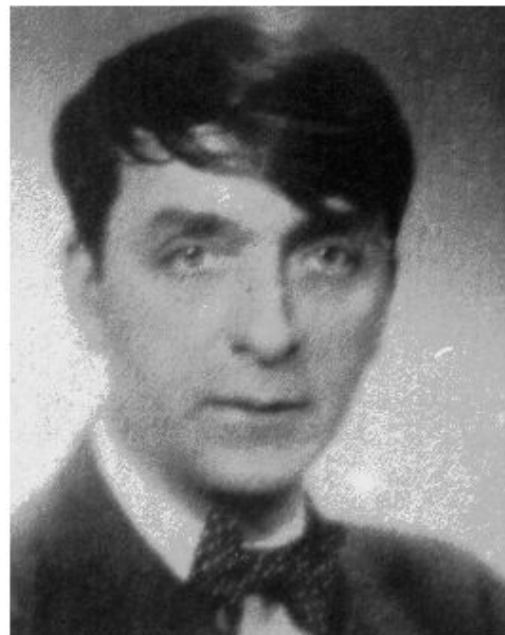
Український переклад "Пригод бравого вояка Швейка" побачив світ у 1958 році та заслужено увійшов до числа кращих перекладів безсмертного твору всіма мовами. Хотілося б дещо детальніше зупинитися на постаті його автора – Степана-Юрія Масляка – непересічної людини. Насамперед, завдяки йому ми й знаємо цей роман. Його постать цікава зокрема тим, що попри свої погляди, він спокійно жив і творив поруч із "пражанами"¹, хоча формально до них не належав, та й не міг належати. Він походив із Галичини, де точилася гостра боротьба між проукраїнськими та пропольськими силами. Причини, через які він потрапив до Праги в еміграцію, полягали в конфлікті між поляками та українцями після проголошення у 1918 році незалежної польської держави.

Автор: Мельниченко Ігор Владиславович, Кандидат філологічних наук, Старший науковий співробітник Сектору компаративістики Відділу світової літератури та компаративістики Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України

Парадокс постаті Масляка полягає в тому, що його переклад "Швейка" є найпопулярнішим і найвидаванішим в сучасній Україні, але про нього самого відомо не так багато, і прогалини його біографії доводиться доповнювати здогадками та міркуваннями, на відміну від, наприклад, представників "празької поетичної школи", поезії яких неначе тьмяніють перед жертовністю й величчю їхнього життя та смерті, хоча й напівзабутих зараз.

¹ "Празька школа" група українських поетів та письменників, які після Громадянської війни у 1920-х роках опинилися за кордоном, переважно у Європі, і тривалий час мали свій культурно-організаційний центр – Прагу

Офіційно польська влада вислала його за "комуністичні симпатії", що було не дивно за того рівня ненависті, яка панувала в той час, і можна було б засумніватися в обґрунтованості цієї акції. Але підтвердження мотивам польської адміністрації для висилання С. Масляка знаходимо в спогадах про нього перекладача з класичних мов – Й. Кобіва, який довгий час був заступником декана філологічного факультету Львівського університету

² Кобів Й. Мої спогади про С. Масляка. shorturl.at/8G6VW

³ Масляк Степан Володимирович

⁴ Кобів Й. Мої спогади про С. Масляка.

ім. Франка: "Степан Масляк видався мені вельми інтелігентною людиною, високоосвіченою, дуже культурною, знавцем кількох європейських мов, був імпульсивної, запальної вдачі: швидко спалахував і швидко вгамовувався. Любив музику, говорив, що мусить щоденно загра-ти на фортепіано. До речі, казав, що в Празі мав фортепіано й хотів забрати з собою, але йому не дозволено, сказали: їдь, а справа фортепіано влаштується. Про те, що він був любителем музики, свідчить те, що склав багато лібрето до опер. Ми стали приятелями, відвідуючи заняття на вечірньому університеті марксизму-ленінізму, де Степан виявився дуже обізнаним з марксистською літературою: він ставив запитання лекторам, виступав в обговоренні різних тем. Мене здивувала ця начитаність марксистською літературою, і я запитав, звідки у нього така обізнаність з марксизмом-ленінізмом. Він відповів, що давно цікавився соціалістичними ідеями, друкувався у "Вікнах", мав намір виїхати до Радянської України, але, на щастя, до цього не дійшло. На щастя, тому що, якби поїхав, то чекала б його гірка доля або фізичне знищення, як Крушельницьких, або заслання, як В. В. Бобинського та інших письменників, учених (М. Чайковського, Музички та інших). Ми разом готувалися в мене вдома до екзамену й успішно його склали... Степан був надзвичайно працюю-витою людиною, сумлінно готувався до занять, ходив з портфелем, напханим оригінальними текстами, науковою літературою, перекладами. Казав, що це не легка справа читати весь курс чеської літератури від найдавніших часів аж до сьогодення, в той час, як в таких літературах, як англійська, німецька, французька, російська, науковці читають певний період, а не повний курс. Багато часу присвячував перекладам з іноземних мов, особливо з чеської. Коли вийшов з друку його переклад "Пригоди бравого вояка Швейка", невимовно радів, вигукуючи: "Вийшов Швейк, мій улюблений Швейк"².

До цього можна додати, що вже після переїзду до Чехословаччини він закінчив Український педагогічний інститут і здобув ступінь Доктора музикології.³

З цих спогадів можна зрозуміти суть поста-ті Масляка й те, чому він зміг вижити навіть у нелюдських умовах війни та боротьби двох режимів. Далі Й. Кобів описує процес фільтрації Масляка органами радянської держбезпеки: "Дозволили йому виїхати з Чехословаччини після допитів, де його розпитували, як він опинився в Чехословаччині, чого приїхав, чи часом не був на службі у якоїсь розвідки".⁴ Очевидно, особа Масляка не зацікавила радянську спецслужбу. Обставини, за яких він опинився в Празі, так само як і його перебування там протягом 21 року, не викликали серйозних питань ані в радянських, ані в німецьких спецслужб. Інакше б його доля могла скластися не так сприятливо. Детальніших відомостей про ці допити не збереглося. Фактом є те, що в 1946 році він з'явився на кафедрі славистики Львів-

Пригоди бравого вояка Швейка

ЯРОСЛАВ ГАШЕК

ського університету ім. Івана Франка на посаді викладача чеської літератури, а щоб це сталося, він мав пройти непросту процедуру перевірки вже в СРСР. Професор Кобів описує початок роботи Масляка на кафедрі так: "Зі Степаном Володимировичем Масляком я познайомився, коли він після приїзду з Праги став викладачем

Очевидно, особа Масляка не зацікавила радянську спецслужбу. Обставини, за яких він опинився в Празі, так само як і його перебування там протягом 21 року, не викликали серйозних питань ані в радянських, ані в німецьких спецслужб.

чеської літератури у Львівському університеті. Було це в 1946 році. Кафедра слов'янської філології, членом якої став Степан Масляк, була в той час у процесі становлення. Польські спеціалісти й студенти польської національності

⁵ Зараз богемістика (прим. автора)

⁶ Кобів Й. Мої спогади про С. Масляка.

⁷ Кобів Й. Мої спогади про С. Масляка.

⁸ Кобів Й. Мої спогади про С. Масляка.

⁹ Віра Просалова. ТЕКСТ У СВІТІ ТЕКСТІВ ПРАЗЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ШКОЛИ.- Донецьк, Східний видавничий дім, 2005 – 137 с. – С. 23

виїхали в Польщу. На долю керівника кафедри проф. Свенціцького випало завдання укомплектування кафедри новими працівниками й виростити нові кадри. На відділі слов'янської філології тоді були представлені дві спеціалізації – з польської мови й літератури та чехістики.⁵ Полоністику репрезентували Л. Л. Гумецька, М. Й. Онишкевич (мова) і Е. Воронецький (література), чеську мову викладав М. Пушкар, чеську літературу С. Масляк.⁶

Отож, підтверджується перше враження про нього як про незаангажовану людину. Те, що в 1924 році привело до його вимушеної еміграції зі Львова, а саме його симпатії до марксизму, в 1945-46 роках допомогло йому повернутися на Батьківщину. Привертає до себе увагу ще один аспект життя Степана Володимировича – в спогадах Кобіва є пряма вказівка на матеріальні обставини його життя: "Довгий час він не був забезпечений житлом, а коли одержав помешкання на розі нинішньої вулиці Дорошенка (тоді Жовтневої) і площі Свободи, радість його не мала меж. Він сказав: "Тепер нарешті заживу по-людськи".⁷ Ця фраза залишає простір для трактувань, а матеріалу для них обмаль. Або він включав у неї й празький період, тоді дещо прояснюється празька матеріальна скрута. Або вона стосується лише періоду повернення до Львова у 1946 році після вимушеної еміграції, бо життя в гуртожитку або винайманому житлі легким не назвеш. Проте репутація дивака та інтелектуала дозволила йому існувати в різних соціальних атмосферах. Цьому сприяли й особливості його вдачі, вроджена інтелігентність, неконфліктність та доброзичливість: "Степан Володимирович був людиною симпатичною, сердечною, вмів прихилити до себе людей. Залишив по собі добру пам'ять у багатьох, у тому числі і в мене".⁸

Але ідеологічні орієнтири в емігрантських колах в нього таки були. В. Просалова відзначає: "При цьому літературно-мистецьке середовище відзначалося неоднорідністю, насамперед світоглядною та, як стверджує М. Марунчак, територіально-етнічною. За межами України об'єднувачими чинниками були національність, територія походження та ідейно-естетична орієнтація. На противагу "пражанам" група "Жовтневе коло" (А. Павлюк, В. Хмелюк, С. Масляк та ін.) з надією спостерігала за процесами в Радянській Україні, тобто мала радянське орієнтацію, зумовлену відчутними успіхами в національно-культурному будівництві. Ця група, отже, дотримувалася інших світоглядних настанов, ніж письменники Празької літературної школи, була художньо слабка і незабаром (через крах своїх сподівань) розпалася.⁹

Проте в мультикультурній атмосфері міжвоєнної Праги місце знайшлося всім. І "пражанам", які намагалися оговтатися після краху юнацьких ілюзій через падіння УНР, і людині з лівими прокомуністичними поглядами, яка

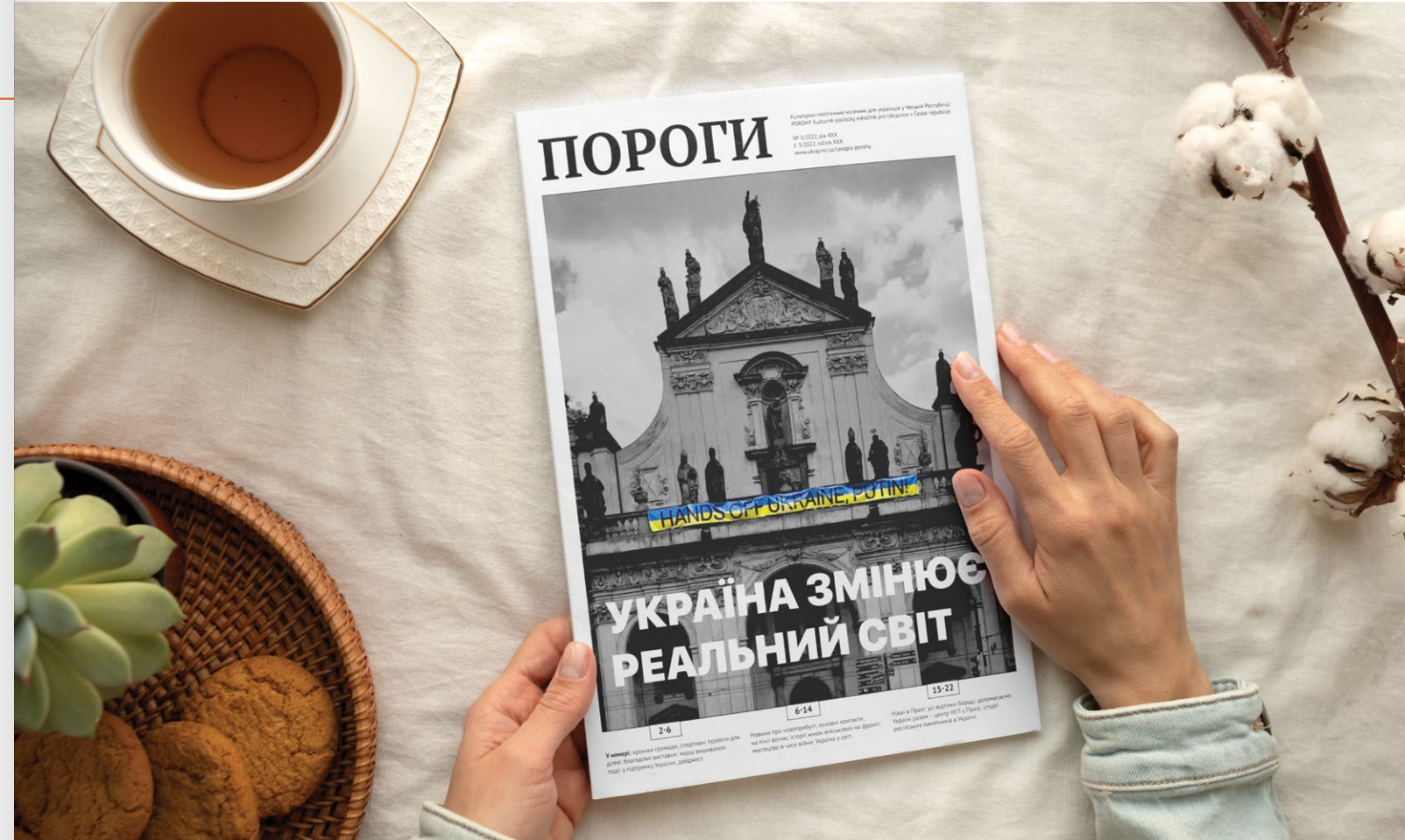
хотіла займатися улюбленою справою – перекладом і журналістикою.

Репутація дивака дозволила йому повернутися до Львова в 1945 році. Наприклад, О. Стефанович повернутися не міг, бо небезпідставно боявся НКВС через свої твори й погляди. Те, що цей страх не був порожнім, показали події, які розпочалися після входу Радянської армії, а слідом за нею – спецслужб до Праги.

Нові переклади "Швейка" українською виходять із регулярністю, якій можуть позаздрити чимало інших відомих творів світової літератури. Не бракує перевидань і вже виданих перекладів, але саме переклад Масляка

Степан Володимирович був людиною симпатичною, сердечною, вмів прихилити до себе людей. Залишив по собі добру пам'ять у багатьох, у тому числі і в мене

став першим повосенним перекладом безсмертного твору Я. Гашека, за посередництва якого український читач може повною мірою насолодитися цим шедевром світової класики та досягнути глибини житейської мудрості головного героя. ■

ПЕРЕДПЛАТА МІСЯЧНИКА "ПОРОГИ"
ВСЬОГО ЗА 500 CZK / РІК
РАЗОМ З ПОШТОВОЮ ПЕРЕСИЛКОЮ

Замовити часопис можна так:
вислати кошти на рахунок **1925774379/0800**
і повідомити редакцію про оплату
та адресу замовника.

Інформація: **uicr@centrum.cz**
або на: **ukrajinci.cz/ua/casopis-porohy**

QR Platba

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 11/2024, рік XXX. Підписано до друку 10 лютого 2025 року. **Ел. пошта:** uicr@centrum.cz. **Інтернет-адреса:** www.ukrajinci.cz/ua/casopis-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. **Номер готували:** Тетяна Пилипчук, Олег Баланда. **Літературний редактор:** Богдан Козуб. **Художнє оформлення та верстка:** Тетяна Пилипчук, www.plttt.com. Використовуються повідомлення пресслужб посольств, інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і не поділяти поглядів автора. Часопис видається із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: "Українська ініціатива в ЧР", Воцелова 3, Прага 2, ід. номер: 60448296; **контакт:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz; Facebook.com/ukrajinska.uicr; **розрахунковий рахунок:** 1925774379/0800.

Porohy – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského "porih" – práh, říční práh. Číslo 11/2024, ročník XXX. Uzávěrka: 10. února 2025. **E-mail:** uicr@centrum.cz, **web:** www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. **Číslo připravili:** Tetana Pylypčuk, Oleh Balanda. **Literární redaktor:** Bohdan Kozub. **Art director:** Tetana Pylypčuk. Používáme tiskové zprávy velvyslanectví, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Za pravdivost uvedených informací je zodpovědný autor článku. Redakce může krátit text a neshodovat se s názory autora. Časopis vychází z finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: Ukrajinská Iniciativa v ČR, z.s., Vocelova 3, Praha 2, IČO: 60448296, **kontakt:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz.; Facebook.com/ukrajinska.uicr, **číslo účtu:** 1925774379/0800.

SPOLEČNĚ ZA UKRAJINU

naše hlasy neutichnou

23. 2. 2025, 15:00

Staroměstské náměstí v Praze

ЕKY
ЕВРОПЕЙСЬКИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ

MILION CHVILEK
PRO DEMOKRACII

paměť
národa

 People
in Need

DÍKY
ŽE MŮŽEM